

Utvalg:	Forskningsutvalget	Dato: 10.05.2023
FU-sak: 23/23		Arkivsaknr.:

Ph.d.-veilederopplæring ved UiB

1. Bakgrunn

Det har i de siste årene vært økt oppmerksomhet rundt ph.d.-veilederrollen, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Ved UiB er det i dag flere tilbud knyttet til ph.d.-veilederopplæring, både det institusjonelle programmet for universitetspedagogikk og tilbud på fakultetene.

Veilederopplæring ble diskutert i dialogmøtene mellom fakultetene og universitetsledelsen høsten 2022, og fakultetene uttrykte et ønske om at det ble gitt tid til en erfaringsutveksling i Forskningsutvalget. Som oppfølging av dialogmøtene, ble det derfor besluttet at Forsknings- og innovasjonsavdelingen skulle forberede en sak om veilederopplæring (FU-sak [5/23](#)).

I denne saken blir det gitt en redegjørelse av dagens tilbud innen ph.d.-veilederopplæring både institusjonelt og ved fakultetene ved UiB. Saken vil legge til rette for en erfaringsdeling og diskusjon rundt organiseringen av veilederopplæringen ved UiB, og videreutvikling av tilbudet sett i lys av institusjonelle behov og forpliktelser, og nasjonale utviklingstrekk.

2. Kartlegging av behov

God veiledning på ph.d.-nivå er avgjørende for den enkelte ph.d.-kandidat, som befinner seg i en periode med ulike former for press og krav. Kvaliteten på veiledningen er en viktig faktor for å lykkes med gjennomføring av ph.d.-prosjekter av god kvalitet og på normert tid.

Det er viktig å sikre at ph.d.-kandidater ved alle fakultet får tilsvarende god veiledning og at en unngår ulikheter, som her beskrevet av en ph.d.-kandidat i forbindelse med FRAM-rapporten: *«Somewhat it seems that PhDs are treated in a slightly different way depending on their supervisors. I hope there will be a more fair scheme in each research group».*

Tilbakemeldinger gjennom **fremdriftsrapporten og kandidatundersøkelsen** viser at ph.d.-kandidatene jevnt over er godt fornøyde med veiledningen de får. I fremdriftsrapporten for 2022 svarer 85 prosent at de er svært fornøyde (49 %) eller fornøyd (36 %) med veiledningsforholdet samlet sett, og 90 prosent svarer at de er svært enig (61 %) eller ganske enig (29 %) i at de får tilbakemelding fra veileder innen rimelig tid på innsendt skriftlig arbeid eller manuskript. Dette er tilsvarende tall som i kandidatundersøkelsen på spørsmål om hvor fornøyde respondentene er med veiledningen. Gjennomsnittssvaret er der 5,8, på en skala fra 1 til 7, der syv er veldig fornøyd. Fritekstsvarene i kandidatundersøkelsen reflekterer dette, og flere skriver at de er veldig fornøyde med veileder, for eksempel *«I would never in my wildest dreams have imagined to be so lucky with my supervisors! In particular my main supervisor, and one of my co-supervisor who guided me in my daily work. I got all the help I needed whenever I needed it. Lots of feedback and support».* Andre har derimot hatt en annen opplevelse: *«Poor supervision, poor planning for work, working at the last minute therefore no time to train writing introduction and conclusion, no career advise, zero supervision when writing my thesis».* På spørsmål om i hvilken grad kandidatene synes veiledere vil

ha nytte av veilederopplæring, var gjennomsnittssvaret i 2022 4,0 på en skala fra 1 til 7. Gjennomsnittssvaret har ligget mellom 3,9 og 4,3 over alle årene kandidatundersøkelsen har vært gjennomført. Det er videre 20 prosent av respondentene i kandidatundersøkelsen 2022 som svarte at de har hatt konflikt med veileder.

I arbeidet med [UiB Fram-rapporten](#), ble det gjennomført en omfattende spørreundersøkelse blant vitenskapelig ansatte, inkludert ph.d. kandidatene. Selv om rapporten ikke omtalte veilederopplæring spesifikt, kom det i fritekstfeltene tilbakemeldinger som omhandlet veilederrollen, blant annet: *«Bør for hovedveiledere ha årlige oppfriskningskurs/sjekk av at hovedveiledere er oppdaterte mht. økonomiske rettigheter/muligheter i et ph.d.-stipend, oppdaterte regler for forskningsetikk og forskningsrutiner + bør ikke få fritak år etter år for viktige veilederkurs som f eks Good clinical practice. Det er ikke vi stipendiater som skal måtte lære opp våre veiledere i slikt!»* Selv om mange av ph.d.-kandidatene er fornøyd med den veiledningen de har fått, er det ikke alle som har samme opplevelse.

Våren 2023 har HR-avdelingen utarbeidet et erfaringsnotat om ph.d.- kandidater og forskere i tidlig karriere. Notatet beskriver utvikling i kjølvannet av karrieropolitikken som ble vedtatt i 2019, og foreslår noen tiltak, blant annet styrking av veilederrollen. Notatet ble diskutert på dekanmøte 2. mai.

3. Tilbud ved UiB i dag

Ved UiB er det i dag flere tilbud om veilederopplæring på ph.d.-nivå, både gjennom det institusjonelle Program for universitetspedagogikk (UPED) og tilbud på fakultetene. I tillegg tilbys det veilederopplæring gjennom noen forskerskoler, blant annet WNGER II.

UPED tilbyr emner til støtte for ansatte som er i ferd med å gjennomføre sin obligatoriske pedagogiske grunnutdanning. Programmet består av fire hoveddeler: tre obligatoriske emner og flere alternativer for valgfrie emner. Det er krav om minst ett emne innen veiledning, der *UPED694 Ph.d.-veiledning* er et av to emner som tilbys. Emnet går en gang per semester. Det rapporteres om at det er et populært emne, som alltid er fulltegnet. Det er utvidet fra 20 til 50 plasser på emnet. UPED er åpent for alle ansatte, inkludert ph.d.-kandidater og postdoktorer, og tilbys på norsk.

I tillegg til UPED tilbyr fakultetene egen veilederopplæring til sine ph.d.-veiledere. Disse tilbudene er forskjellig organisert ved de ulike fakultetene. Flere av fakultetene krever at alle som skal være veileder må gjennomføre et e-læringskurs som gir en oversikt over gjeldende regler og rutiner på ph.d.-programmet ([MED](#), [MN](#), [SV](#)). Ved flere av fakultetene organiseres det seminarer for veilederopplæring der ulike tematikker diskuteres (SV, MED, HF, JUS, PSYFA, MN). Seminarene har noe ulik organisering, fakultetene imellom, der noen har tilbud på fakultetsnivå mens andre har delegert denne oppgaven til instituttene. Det er frivillig å delta på seminarene, men det rapporteres ofte om stor interesse, og tilbakemeldinger fra de ansatte om at seminarene er nyttige. Ett fakultet har innført obligatorisk veilederopplæring for alle aktive veiledere ved fakultetet (KMD). Fakultetet har bestemt at 10 prosent av veiledningsressursen skal settes av til opplæring, som normalt vil si 6 timer per studieår for hovedveileder og 4 timer for biveileder.

4. Arbeid med veilederopplæring ved UiB

I perioden 2014-2016 ble veilederopplæring diskutert i FU i flere omganger (se FU-saker [8/14](#), [6/15](#) og [3/16](#)), blant annet i lys av NOKUT-rapporten fra 2014 og oppfølging av denne.

I 2015 ble det satt ned en arbeidsgruppe som skulle ta stilling til hvordan UiB best kan styrke sin opplæring av ph.d.-veiledere og hvordan veilederopplæringen bør organiseres. Rapporten ble

presentert for FU i sak [FU-sak 3/16](#), der FU sluttet seg til anbefalingene i den fremlagte rapporten og bad om at universitetsledelsen også ressursmessig legger til rette for en styrket veilederopplæring ved UiB. I rapporten foreslås ulike måter å bedre kvaliteten og kapasiteten i veilederopplæringen. Det eksisterende UPED-emnet i forskningsveiledning ble foreslått **videreutviklet**, og har siden 2015 blitt utvidet til å gå hvert semester. Et **kurs i regler og rutiner** knyttet til veiledning av ph.d.-kandidater ble foreslått utarbeidet. En mal for dette kurset er tilgjengelig på [MittUiB](#), og versjoner av et slikt kurs er blitt gjort obligatorisk for alle veiledere ved flere av fakultetene (se lenker over). Videre ble det foreslått at fakultetene etablerer et **seminartilbud for sine ph.d.-veiledere**, som har blitt gjort ved flere av fakultetene. Til slutt foreslo arbeidsgruppen å etablere et **forum for veilederopplæring** med ansvar for å koordinere UiBs tilbud innen opplæring for ph.d.-veiledere. Et slikt forum har per i dag ikke blitt etablert.

I [Handlingsplan for ph.d.-utdanning 2020-2024](#) er veiledning et eget innsatsområde. Her er blant annet fagnære møteplasser for erfaringsutveksling og styrking av veiledernes etiske kompetanse noen av aktivitetene.

5. Institusjonelle forpliktelser

I 2019 tildelte EU-kommisjonen UiB statusen «HR Excellence in Research (HREiR)». Grunnlaget for tildelingen var en søknad der UiB vurderte egen praksis opp mot prinsippene i «European Charter & Code for Researchers» og fastsatte tiltak for å kunne tilby bedre HR i forskning. Avviksanalysen som ble gjort i forbindelse med dette arbeidet avdekket flere forhold rundt veiledning og veilederrollen. Et av tiltakene omhandler derfor veilederrollen, og i den opprinnelige tiltaksplanen var tiltaket å opprette et årlig veilederforum ved universitetet, som tilbyr kompetanseheving på veiledningsområdet og drøftinger om veilederrollen. Tiltaket ble ikke fulgt opp gjennom pandemien, og da tiltaksplanen ble revidert i 2021, ble tiltaket foreslått videreført, men revidert. I revidert plan ble det lagt vekt på å skape møteplasser, sikre at forskere får praktisk støtte i å bygge veiledererfaring, og støtte oppbygging av tilbud rettet mot veiledere ved fakultet som ikke har dette i dag.

6. Veilederopplæring internasjonalt

Rapporten som ble skrevet ved UiB i 2015 omtalte en undersøkelse av praksis ved ulike europeiske universiteter publisert av EUA i 2013, som viser at i underkant av en tredjedel av universitetene hadde obligatorisk veilederopplæring, mens i overkant av en tredjedel hadde frivillig veilederopplæring ([Byrne et al. 2013](#), s. 35).

I 2021 publiserte EU-kommisjonen [Marie Skłodowska-Curie Actions \(MSCA\) Guidelines on Supervision](#). Retningslinjene er for personer og institusjoner som får MSCA-finansiering, og er i tråd med prinsippene som er satt i European Charter for Researchers and Code of Conduct for the Recruitment of Researchers (Charter and Code). Retningslinjene omtaler både veileder og kandidats roller og forpliktelser, samt institusjonens rolle. Her nevnes blant annet at «*The host institution should ensure high quality continuous professional development and resources for supervisors adequate to their responsibilities in working with researchers, such as pedagogical styles, harassment, ethics in research, mentorship, communication and career advice.*»

7. Nasjonalt forum for veilederopplæring

I 2021 ble første møte i nasjonalt forum for veilederopplæring avholdt. Et slikt forum skulle i hovedsak være en arena for faglig oppdatering, utveksling av best praksis og erfaring, diskusjon om

ph.d.-veiledning i norsk og internasjonal kontekst og vurdere å tilby utviklingsaktiviteter på nasjonalt plan. Institusjonene meldte selv inn kontaktpersoner, og forumet består av en blanding av administrativt og faglig ansatte.

I 2022 ble det bestemt at det skal utarbeides veiledende retningslinjer for veilederopplæring i Norge. Det er opprettet en arbeidsgruppe som skal ta utgangspunkt i aktuelle utfordringer og gode praksiser i dagens veilederopplæring på ph.d.-nivå i UH-sektoren, basert på erfaringer fra sektoren, annet faktagrunnlag og forskning. I mandatet bes arbeidsgruppen om å fremme anbefalinger om hvordan UH-institusjonene kan styrke sin ph.d.-veilederopplæring. Målet er å sikre gode vilkår for ph.d.-kandidater og deres karriereløp gjennom kvalitetsmessig god og effektiv utvikling av veileders kompetanse ved UH-institusjonene, godt tilpasset det samfunnsoppdraget UH-institusjonene har i dag. Arbeidsgruppen har medlemmer fra UiT, Høgskolen i Kristiania, USN, VID, NTNU og NORD. Arbeidet til gruppen er tenkt lagt frem på den årlige Forskerutdanningskonferansen i september 2023, og vil deretter sendes ut på høring i sektoren før en endelig innlevering høsten 2023. Arbeidet skal forankres i det nasjonale forumet UHR-forskning.

8. Oppsummering

Både fremdriftsrapporten og kandidatundersøkelsen viser at ph.d.-kandidatene ved UiB i stor grad er fornøyde med den veiledningen de får ved UiB. Ved UiB har det de siste årene blitt gjort mye rundt veilederopplæring, både på institusjonsnivå, og ved fakultetene. Samtidig har det skjedd en utvikling på feltet nasjonalt og internasjonalt, og UiB har noen institusjonelle forpliktelser som omhandler ph.d.-veiledning. Formålet med denne saken er derfor å legge til rette for erfaringsdeling og diskusjon rundt organiseringen av veilederopplæringen ved UiB og ønsker for videreutvikling av tilbudet.

Saken legges frem til drøfting i Forskningsutvalget.